

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi uusiutuvien polttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi uusiutuvien polttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (HE 174/2022 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Harri Haavisto, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Nicoleta Kaitazis, työ- ja elinkeinoministeriö
- finanssiasiantuntija Jussi Kiviluoto, valtiovarainministeriö
- liikenneneuvos Saara Jääskeläinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- erityisasiantuntija Valtteri Härmälä, liikenne- ja viestintäministeriö
- erityisasiantuntija Taru Pakkanen, Liikenne- ja viestintävirasto
- Public Affairs Manager Mattias Hellström, Neste Oyj
- toimitusjohtaja Pekka Rissa, Autoalan Keskusliitto ry
- toimitusjohtaja Tero Kallio, Autotuoajat ja -teollisuus ry
- edunvalvontajohtaja Ari Herrala, Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen ilmastopaneeli
- Maakuljetuspooli
- St1 Nordic Oy
- Autoliitto ry
- Linja-autoliitto
- Logistiikkayritysten Liitto ry

Valiokunnan lausunto LiVL 34/2022 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Esityksen mukaan uusiutuvien polttoaineiden jakeluveloitetta alennettaisiin 7,5 prosenttiyksiköllä vuodeksi 2023. Jakeluveloitteen alentamisesta johtuvat vuosilta 2022 ja 2023 toteuttamatta jäävät päästövähennykset katettaisiin korottamalla seuraavien vuosien jakeluveloitetta. Samalla vuoden 2030 jakeluveloitetta nostettaisiin 34 prosenttiin.

(2) Parlamentaarinen 12-vuotinen liikennejärjestelmän suunnitelma ja fossiilittoman liikenteen tiekartta ohjaavat päästövähennystavoitteita. Tämän lisäksi on myös tarvetta verotuksen uudistukselle kannustimien luomiseksi ja myös oikeudenmukaisen siirtymän toteuttamiseksi.

(3) Valiokunta kiinnittää huomiota polttoainehintojen nousun aiheuttamiin taloudellisiin ongelmiin, jotka ovat jakeluveloitteen laskun syynä. Jakeluveloitteen on katsottu lisäävän jo muutoinkin nousseita polttoainehintoja ja osaltaan vaikuttavan liikenneköyhyteen. Samalla valiokunta kantaa huolta siitä, että on keskitytty yksipuolisesti vain kotitalouksien ostovoiman heikentymiseen ja kulutustavaroiden kysynnän laskuun, mutta sivuutettu teollisuudelle syntyvät lisäkustannukset, jotka heikentävät Suomen kilpailukykyä. Valiokunta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että jakeluveloitteen laskun aiheuttama kustannusten väheneminen siirretään suoraan kuluttajaintoihin.

(4) Valiokunta pitää tärkeänä, että jakeluveloite saadaan esityksessä esille tuodulla tavalla nostettua aikaisemmin määritellylle tasolle, ja toteaa, että tulee pyrkiä joustavuuteen kustannustehokkuuden turvaamiseksi sekä ottamaan huomioon hintojen nousun aiheuttamat muut mahdolliset ongelmat.

Liikenneköyhyys

(5) Liikenneköyhydeksi voidaan kutsua ilmiötä, jossa ihmisellä ei ole mahdollisuutta liikkua kohtuullisella vaivalla, kohtuullisilla kustannuksilla ja kohtuullisessa ajassa niihin paikkoihin, joissa päivittäisiä tarpeita on mahdollista tyydyttää. Liikenneköyhyyden voidaan katsoa koostuvan liikkumisköyhyydestä, liikenteen kohtuuhintaisuudesta, saavutettavuusköyhyydestä sekä altistumisesta liikenteen ulkoisvaikutuksille. Koska liikkumistarve syntyy muista — esimerkiksi opiskeluun, työssäkäyntiin tai sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvistä — tarpeista, arkiliikkuksessa koetut vaikeudet heijastuvat koko elämänlaatuun.

(6) Valiokunta kiinnittää huomiota liikenneköyhyteen ja siihen liittyvään liikenteen kohtuuhintaisuuteen, joka on noussut julkiseen keskusteluun vuoden 2022 aikana. Asiantuntijakuulemisen mukaan kuluvana vuonna nähty hinnannousu ennakoii uusiutuvien polttoaineiden sekoiteveloitteen korottamisen vaikutuksia polttoaineiden hintoihin. Vaikutukset erityisesti alimman tuloluokan kotitalouksien kokonaiskulutukseen ovat merkittävät, sillä polttoainekustannusten osuus nousee erittäin suureksi suhteessa kotitalouksien tuloihin. Alimmassa tuloluokassa autoa käytetään muutenkin vain välttämättömiin matkoihin, jolloin kulutusta on vaikea vähentää. Näin ollen voi olla tarpeen kompensoida kohonneita polttoainekustannuksia alimmalle tuloluokalle.

(7) On kuitenkin huomattava, että Suomessa liikkuminen vapaasti onnistuu laajoilla alueilla vain henkilöautolla, mikä sulkee pois liikkumisvapauden piiristä merkittävän osan kansalaisista, joten

Valiokunnan lausunto LiVL 34/2022 vp

autottomat kotitaloudet ovat yhä alttiimpia saavutettavuusköyhyydelle palveluverkon yhä edelleen harventuessa. Alimman tuloviidenneksen kotitalouksille esimerkiksi joukkoliikennepalvelut ovat erittäin tärkeitä päivittäisessä liikkumisessa muihin tuloviidenneksiin verrattuna. Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että tämän vuoksi joukkoliikenteen kehittäminen on hyvin tärkeää liikenneköyhyyden torjumisessa, ja polttoaineiden hinnan noustessa sen merkitys kasvaa entisestään.

(8) Valiokunta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että jakeluvelvoitteen osalta vältetään liikenneköyhyyteen johtavia toimenpiteitä ja pyritään vähentämään jo olemassa olevaa ja toimenpiteiden mahdollisesti aiheuttamaa liikenneköyhyyttä. Päästövähennysten kustannustehokkuus on valiokunnan näkemyksen mukaan keskeinen periaate päästövähennyskeinojen arvioinnissa, ja joustokeinojen hyödyntämisellä voidaan parantaa ilmastopolitiikan kustannustehokkuutta.

Jakeluvelvoite

(9) Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että jakeluvelvoitteen kehittämisessä on erityisen tärkeää huolehtia siitä, että sen piiriin tuodaan nopeasti mahdollisimman laaja joukko erilaisia kustannustehokkaita päästövähennyskeinoja ja ajoneuvokannan monipuolistamista tukevia politiikkatoimia.

(10) Joidenkin asiantuntijoiden mukaan ei ole ollut havaittavissa uusiutuvien polttoaineiden osalta tuotannon pullonkauloja. Uusiutuvan dieselin globaalin saatavuuden on nähty olevan tasapainossa globaaliin kysyntään nähden, ja saatavilla olevien kolmansien osapuolten (esim. AFRY ja IEA) raporttien sekä useiden alan toimijoiden investointipäätösten ja -suunnitelmien perusteella voidaan arvioida, että uusiutuvan dieselin globaali jalostuskapasiteetti kasvaa usealla miljoonalla tonnilla vuodessa seuraavien vuosien aikana.

(11) Asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota sekä lähivuosia että sen jälkeisiä vuosia koskeviin jakeluvelvoitetasoihin ja mahdollisuuksiin ylittää kustannustehokkaisiin päästövähennyksiin. Esitetyn näkemyksen mukaan erityisesti lähivuosien osalta tulisi kiireesti selvittää mahdollisuuksia luoda joustavuutta jakeluvelvoitettujen toimijoiden keinovalikoimaan, sillä jakeluvelvoitteen täyttö on edelleen liiaksi riippuvaista uusiutuvasta dieselistä, johon joidenkin asiantuntijoiden mukaan kohdistuu merkittäviä saatavuuteen liittyviä ongelmia. Pidemmällä aikavälillä tarvitaan huomattava määrä politiikkatoimia, joilla liikenteen käyttövoimavalikoiman laajentamista tuetaan sekä tutkimuksen ja kehittämisen että kaupallistamisen osalta. Siten voidaan kuultujen asiantuntijoiden mukaan luoda edellytyksiä jakeluvelvoitelain puitteissa tapahtuvalle kustannustehokkaille päästövähennystoimille siltä osin kuin liikenteen suorasähköistyminen ei riitä vähentämään tieliikenteen päästöjä sekä koko Suomen taakanjakosektorin että kansallisesti asetetun fossiilittoman liikenteen tiekartan tavoitteiden mukaisesti.

(12) Jakeluvelvoitteen alentamisen tavoitteena on ollut hillitä polttonesteiden hintaa vuosien 2022–2023 aikana. Jotta polttonesteiden poikkeuksellisen suurilta hinnan nousuilta vuonna 2024 vältyttäisiin, asiantuntijakuulemisessa on esitetty toteutettaviksi hintojen nousupainetta laskevia toimia. Ensinnäkin tärkeänä on pidetty biopolttoaineiden valmisteveron alentamista, koska on todettu, että sekoitteena korkeammin verotettuun fossiiliseen polttoaineeseen EU:n minimiverotaso ei estäisi verotason alentamista. Tärkeänä on pidetty myös autokannan sähköistymisen no-

Valiokunnan lausunto LiVL 34/2022 vp

peuttamista hankintakannusteita lisäämällä ja uusiutuvan julkisista latauspisteistä jaellun liikennesähkön sisällyttämistä jakeluvelvoitteeseen. Valiokunta korostaa logistiikkakustannusten nousun hillitsemiseksi valmisteltavan ammattidieselin käyttöönoton nopeuttamista. Tämän lisäksi on syytä valmistella liikenteen verotuksen uudistamista kustannusten hillitsemiseksi.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Liikenne- ja viestintävaliokunta esittää,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 27.10.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Suna Kymäläinen sd
varapuheenjohtaja Ari Torniainen kesk
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Sandra Bergqvist r
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Petri Huru ps
jäsen Juho Kautto vas
jäsen Jari Kinnunen kok
jäsen Jouni Kotiaho ps
jäsen Joonas Könttä kesk
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Mirka Soinikoski vihr
jäsen Paula Werning sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker

Valiokunnan lausunto LiVL 34/2022 vp
Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Kokoomuksen valiokuntaryhmä kantaa huolta liikennepolttoaineiden hintojen noususta ja arjen kustannusten kohtuuttomasta kasvusta lyhyellä ja pidemmällä aikavälillä. Erityisesti nousupaineita aiheuttaa liikennepolttonesteiden jakeluvelvoitteeseen esitetyt tuntuvat korotukset vuoteen 2030 mennessä. Esitys nykymuodossaan tarkoittaa kymmenien senttien lisäystä liikennepolttoaineiden litrahintoihin.

Kokoomuksen valiokuntaryhmä pitää nykyisessä muodossaan jakeluvelvoitteen nostamisesitystä erittäin haastavana ja vaatii tästä syystä joustovaraa esitettyyn malliin. Yksi keino tähän on eri raaka-aineiden sekä uusiutuvan liikennesähkön sisällyttäminen jakeluvelvoitteeseen siten, että paine liikennepolttoaineiden hintojen nousulle poistuisi. Myös eri vaihtoehdot 34 prosentin tavoitteesta joustamiseksi tulee selvittää.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon ja

että talousvaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kolme lausumaa (***Eriävän mielipiteen lausumaehdotukset***).

Eriävän mielipiteen lausumaehdotukset

- 1. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee tarvittavan lainsäädännön, jotta uusiutuvalla liikennesähköllä ja muulla vaihtoehtoisella käyttövoimavalikoimalla voidaan jatkossa täyttää jakeluvelvoitetta siten, että paineet liikennepolttonesteiden hintojen kasvulle hälvenevät.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että Suomi käyttää maksimaalisesti liikkumavaransa EU:ssa, jotta Suomen soveltamismahdollisuudet jakeluvelvoitteen toimeenpanossa pysyvät mahdollisimman laajoina.*
- 3. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa, ettei biopolttoaineiden osuuden lisäämiseen tähtäävät politiikkatoimet nosta kohtuuttomasti arjen kustannuksia.*

Helsingissä 27.10.2022

Janne Heikkinen kok
Jari Kinnunen kok

Valiokunnan lausunto LiVL 34/2022 vp
Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Tällä erää liikenne- ja viestintävaliokunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi uusiutuvien polttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (HE 174/2022 vp).

Ensinnäkin tähän ihan alkuun on todettava, että hallitus on ajanut omassa ilmasto- ja energiapolitiikassaan ns. kahdella rattalla tällä vaalikaudella. Tämä on hämmentänyt kansalaisia hallituksen linjasta. Hallituksen linja on myös tullut kalliiksi kansalaisille. Se on nimittäin vaalikauden aikana esimerkiksi nostanut sekä polttoaineiden että turpeen verotusta lähes katastrofaalisin seurauksin. Toisaalta hallitus on sitten myös tehnyt toimia, mitkä auttavat jossain määrin työssäkävijöitä. Eräs tällainen toimi on ollut mm. jakeluvelvoitteen alentaminen tänä vuonna 2022. Tämä johti siihen, että osa polttoaineyhtiöistä otti alentamisen huomioon hinnoissaan, jo hieman ennalta ennen lain voimaantuloa, ja vaikutus etenkin dieselpolttoaineen pumppuhintoihin oli tuolloin selkeä. Tämä linjaus on voimassa vielä ensi vuonnakin.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä haluaa kuitenkin muistuttaa siitä, että vaikka jakeluvelvoitteen hinta on väliaikaisesti laskettu niin hallitus kyllä ottaa omansa takaisin moninkertaisesti. Oivallinen esimerkki tästä on juuri ao. lakiesityksessä esitetty jakeluvelvoitteen korottaminen vuonna 2024. Tämä lisää kuljetuskustannuksia entisestään ja on haitallinen Suomen kilpailukyvyille.

Niin ikään, hallitus kiristää ruuvia jakeluvelvoitteen osalta edelleen siten, että vuoden 2030 jakeluvelvoitetta nostettaisiin jo 34 prosenttiin. Tässä kohdin valiokuntaryhmämme haluaa muistuttaa siitä tosiasiasta, että pelkästään tämä vuoden 2024 alusta voimaantuleva jakeluvelvoitteen korotus tarkoittaisi jopa kymmenien senttien hinnankorotusta polttoainehintoihin. Tämän johdosta Perussuomalaiset ovatkin esittäneet, että jakeluvelvoitteesta luovutaan kokonaan. Tällä olisi välitön laskeva vaikutus polttoainehintoihin. Tämä edellä mainittu alentava vaikutus hintaan olisi kuljetusallalle ja koko Suomen kilpailukyvyille erittäin tarpeellinen tässä maailmantilanteessa, jossa elämme.

Samaten sekä valiokuntaryhmämme että eduskuntaryhmämme on esittänyt, jotta otetaan käyttöön ns. ammattidieseljärjestelmä, jossa osa peritystä valmisteverosta palautettaisiin kuljetusyrityksille. Näin tulisi toimia siksi koska järjestelmä toimisi puskurina, joka suojaisi ammattimaista liikennettä hinnan muutoksilta. Ilmeisesti tässä asiassa hallitus on nyt tulossa perussuomalaisten linjoille. Näin ollen parhaassa tapauksessa järjestelmä voitaisiin ottaa käyttöön jo vuoden 2023 aikana.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto LiVL 34/2022 vp
Eriävä mielipide 2

Helsingissä 27.10.2022

Sheikki Laakso ps
Petri Huru ps
Jouni Kotiaho ps